

Artikel om morfologi

Overskrift: Lingvistens værktøjskasse: glossing for begyndere:

Manchet

Denne artikel introducerer et konkret redskab fra lingvistens værktøjskasse: glossing. Glossing er et fantastisk redskab, når man vil forstå, hvordan man kommunikerer noget bestemt på et bestemt sprog, eller vil sammenligne måder at udtrykke "det samme" på. Glossing er en velegnet aktivitet for eleverne i morfologi-undervisningen i AP.

Brødtekst:

Hvorfor glosse?

Når man skal undervise i morfologi, løber man fra tid til anden ind i, at stoffet kan fremstå lidt tørt for eleverne. Og det er egentlig ærgerligt, for viden om morfemer er en stor hjælp for eleverne, når de skal lære nye sprog i løbet af gymnasiet. Denne tekst introducerer til et konkret redskab, *glossing*, som bliver brugt af lingvister, når de skal beskrive sprogs struktur. Det interessante i denne sammenhæng er, at det at glosse er en god aktivitet rent didaktisk set. At glosse er en hands on aktivitet, der tvinger eleverne til at udpensle strukturen i det sprog, de glosser. Og dét er noget, der opbygger elevernes analysefærdigheder og sproglige bevidsthed. I resten af artiklen vil vi instruere dig i, hvordan du og dine elever kommer i gang med at glosse. Hvis du har brug for en hurtig brush up om morfologi, inden du læser videre om glossing, kan du finde en introduktion i den tilhørende video. Du kan også se konkrete ideer til at bruge bl.a. glossing i morfologiundervisningen herunder.

Hvad er glossing?

Hvis man gerne vil imponere sin samtalepartner, kan man med fordel kalde glossing for *interlineær morfemisk oversættelse*. Det får det til at lyde sværere end det er. Det betyder egentlig bare, at en glossing er en oversættelse, der står imellem linierne (interlineær) og at den eksplicit tager udgangspunkt i morfemer (dvs. de mindste betydningsbærende dele i et sprog). Oversættelsen giver dermed ikke kun information om hvad helheden betyder, men også hvad de enkelte ord og orddele betyder hver for sig. Det er smart, fordi det tillader dig at vise meget klart, hvordan en mere mundret oversættelse bliver til.

Sådan laver du en glossing

En glossing består af tre linjer. Første linje er originalteksten, hvor du opdeler morfemer med bindestreger. På anden linje laver du morfem-for-morfem-oversættelsen. Hver oversættelse skal stå lige under den del af originalsproget, den oversætter. For at få det til at passe, kan du bruge forkortelser for de morfemer, der bærer grammatisk betydning (I kan vedtage jeres egne forkortelser i klassen, eller finde en officiel liste her: <https://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/Glossing-Rules.pdf>). På tredje linje laver du en idiomatisk oversættelse, dvs. en mundret dansk oversættelse.

Eksempler på glossing

Et eksempel på en sådan oversættelse imellem to sprog kunne se sådan her ud:

Eksempel 1: Engelsk

Engelsk tekst	The	dog-s
Oversættelse morfem-for-morfem	DEF	hund-PL
Mundret oversættelse	"hundene"	

Glossingen giver os anledning til at se væsentlige forskelle mellem de to sprogs struktur, fx i forskellen på hvordan man laver flertal og bestemthed på dansk og engelsk. Det kan være udgangspunkt for at snakke om forskellige grammatiske kategorier og hvordan de kommer til udtryk i forskellige sprog. Når vi kigger på eksempler fra andre sprog, ser vi forskellige måder at udtrykke "det samme" indhold. Et andet eksempel kunne være:

Eksempel 2: Spansk

Spansk tekst	Viv-o	en	la	ciudad
Oversættelse morfem-for-morfem	Bo-1ps.sg/PRS	i	DEF/FEM	by
Mundret oversættelse	"Jeg bor i byen"			

Ud fra bare denne ene sætning, kan man sige ret meget om, hvordan spansk strukturerer informationer i forhold til dansk. Fx indeholder det lille -o flere grammatiske informationer, bl.a. at verbet er bøjet i 1. person ental og præsens. Det samme gør sig ikke gældende i dansk, hvor 1. person ental skal specificeres gennem det personlige pronomen jeg, og hvor -r indikerer at verbet er bøjet i nutid. Glossing hjælper os med dermed med at udpensle strukturen i sprog, som ellers kan være svært at greje. Glossing kan også hjælpe til at forstå struktur i sprog man slet ikke kender, som i følgende eksempel:

Eksempel 3: Swahili

-3	-2	-1	0	+1
GRUNDLED	TID	GENSTANDSL	ROD	[TOM]
ni- 'jeg'	na- 'nutid'	ni- 'mig'	sema 'tale'	
u- 'du'	li- 'datid'	ku- 'dig'	ona 'see'	
a- 'han'	ta- 'fremtid'	wa- 'dem'		
wa- 'de'			penda 'elske'	

Jeg elsker dig (ni-na-ku-penda)
 Han så mig (a-li-ni-ona)
 Du vil elske dem (u-ta-wa-penda)

Glossingreglerne kan ses i deres helhed her:

<https://www.eva.mpg.de/lingua/pdf/Glossing-Rules.pdf>.

Materialet er udviklet af Sprogzonen